

**До спеціалізованої вченої ради Д 12.105.03
в Донбаській державній машинобудівній академії
Міністерства освіти і науки України**

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**

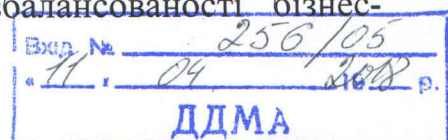
**кандидата економічних наук, доцента Стрельнікова Романа Миколайовича
на дисертаційну роботу Степанця Дмитра Сергійовича на тему
«Діагностика дисбалансів розвитку підприємств вертикально інтегрованих
корпоративних структур», яку подано до спеціалізованої вченої ради
Д 12.105.03 на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за
спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємством (за
видами економічної діяльності)**

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковою тематикою

Процеси розвитку промислових підприємств, що певною мірою відображають загальні тенденції функціонування реального сектору національної економіки, необхідно розглядати та досліджувати з урахуванням характеру та динаміки рівня збалансованості. В сучасних умовах прояву кризових явищ в економіки це потребує вдосконалення існуючих концептуальних основ управління розвитком промислових підприємств з урахуванням характеру прояву дисбалансів. Передумовою стабільного розвитку промислового сектору України та його галузей є формування довгострокових конкурентних переваг промислових підприємств на підставі визначення системи параметрів та характеру збалансованості й гнучкості функціонування їх ключових підсистем, що вимагає кардинальних змін існуючих підходів, методів та моделей оцінки та моделювання рівня збалансованості розвитку промислових підприємств. Узгоджене поєднання оптимізаційних та аналітичних процедур в розрізі певних напрямків розвитку промисловості та вдосконалення принципів діагностики дисбалансів розвитку промислових підприємств є основою розробки своєчасних та адекватних управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності функціонування промислового комплексу країни за умов прояву слабко передбачуваних проявів перебігу економічних процесів.

Продуктування доцільних рішень стосовно управління збалансованим розвитком промислових підприємств потребує наявності теоретико-методологічного підґрунтя та дієвих засобів управлінського забезпечення таким розвитком, що відбивають нове знання про умови, фактори та тенденції розвитку вітчизняних підприємств, притаманних соціально-економічній ситуації початку XXI століття.

Проблеми розвитку підприємств цікавлять багатьох вчених сучасності. Втім, питання щодо систематичного підвищення збалансованості бізнес-

процесів промислових підприємств з позицій діагностичного підходу поки ще не набули відповідного наукового обґрунтування, належного методичного забезпечення та не здійснюються як комплекс цілеспрямованих заходів. Це зумовлює необхідність узагальнення та подальшого удосконалення теоретичних основ збалансованості економічних систем та методології оцінки й управління збалансованим розвитком підприємств, розробки концептуального підходу управління збалансованим розвитком промислових підприємств й управлінських технологій щодо прийняття рішень у системі управління збалансованим розвитком, запровадження відповідних інструментів підтримки такого розвитку, зокрема, розробки механізму управління збалансованим розвитком промислових підприємств. Синтез окреслених аспектів відображає змістовну наповненість дослідження Степанця Дмитра Сергійовича, що спрямовано на вирішення науково-практичного завдання обґрунтування теоретико-методичних засад, розробки методичного забезпечення та науково-практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління підприємствами вертикально інтегрованої корпоративної структур на основі діагностики дисбалансів їх розвитку.

Таким чином, вважаємо, що обраний напрямок науково-прикладних досліджень є актуальним, а дисертаційна робота Степанця Д.С. своєчасною та такою, що має наукове й практичне значення.

Актуальність теми дисертаційної роботи Степанця Д.С. визначена не лише теоретичними і практичними потребами, а й тим, що дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Донбаської державної машинобудівної академії у рамках тем: «Інструменти забезпечення соціальної відповідальності бізнесу: мікро- та макрорівень» (номер державної реєстрації 0115U004738, 2015-2017 рр.), де автором запропонований комплексний методичний підхід побудови індикаторів розвитку підприємств за показниками управління організаційно-кадровою діяльністю; «Альтернативні джерела фінансування інвестиційних проектів промислового підприємства в умовах ризику» (номер державної реєстрації 0115U004733, 2015-2017 рр.), у рамках якої автором розроблена методика оцінки рівня ризиків втрат від дисбалансу розвитку підприємств ВІКС, що відрізняється модернізацією комплексу методів оцінки і отриманням нових результатів із застосування оптимізаційних підходів і процедур.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна

Вивчення тексту дисертації, автореферату, наукових публікацій в фахових виданнях та матеріалах конференцій за участю Степанця Д.С. дає підстави стверджувати, що проведене дослідження має достатній рівень обґрунтованості, а отримані результати є достовірними.

Матеріалами для дослідження є зарубіжна і вітчизняна наукова література, присвячена теорії управління, економічного зростання, теоретичним і методичним аспектам забезпечення збалансованості розвитку господарської

діяльності підприємств, статистична інформація Державної служби статистики України, фінансова і бухгалтерська звітність промислових підприємств енергетичного сектору економіки України. Одержані результати дослідження є достовірними, оскільки вони підкріплюються такими методами проведення економічних досліджень: абстрактно-логічного, аналізу та синтезу, системного та економіко-статистичного аналізу, системно-структурного аналізу, економіко-математичного моделювання, метод аналізу ієрархій, узагальнення, що свідчить про достатній рівень обґрунтованості представлених в роботі наукових положень.

В результаті вирішення поставлених в дисертаційній роботі задач автором отримано ряд наукових положень, висновків і рекомендацій, які характеризуються науковою новизною.

Основний науковий результат, отриманий в дисертації, полягає у подальшому формуванні теоретичних і науково-практичних положень щодо економічного обґрунтування інструментарію діагностики дисбалансів розвитку промислових підприємств, зокрема, енергетичного сектору, що становить підґрунтя для підвищення соціально-економічної ефективності управлінських рішень на різних рівнях з урахуванням можливостей виникнення дисбалансів в господарській діяльності.

Теоретичну значущість представляє запропонований автором підхід до формування комплексного понятійного апарату, який розкриває зміст та особливості дисбалансів розвитку підприємств, включаючи причини, прояви та наслідки дисбалансів (стор. 16-23). На основі узагальнення та систематизації світового та вітчизняного досвіду автором надано розширену класифікацію дисбалансів на підприємствах за різними видами та ознаками, що створює перспективи розробки управлінських рішень для зменшення дисбалансів (стор. 25-29).

Важливого науково-методичного значення набуває представлене в роботі авторське визначення змісту індикаторів розвитку підприємства, під яким розуміється комплексний показник (стор. 49), що дозволяють судити про стан або зміну економічних, соціальних або екологічних змінних в процесі розвитку системи, а також запропонована автором система індикаторів розвитку підприємства як локальних показників вектору розвитку підсистем, що входять до складу інтегрованої корпоративної структури, з точки зору ефективності матеріальних, технічних, фінансових, інвестиційних процесів (стор. 112).

Детальний аналіз особливостей виникнення дисбалансів та досягнення збалансованості на підприємствах енергетичного комплексу дозволив сформувати систему критеріїв і показників, що дозволяють оцінювати рівень дисбалансу розвитку вертикально інтегрованої компанії за показниками збалансованості функціонування її ключових підсистем і використовувати їх для обґрунтування доцільності використання специфічних функцій управління дисбалансами (стор. 61-65).

Достатньо обґрунтованими слід вважати представлені в роботі концептуальні положення діагностики дисбалансів розвитку підприємств вертикально інтегрованої корпоративної структури, які передбачають оцінку

рівня дисбалансу з використанням індикаторів розвитку ключових підсистем компанії та побудову діагностичної карти дисбалансів розвитку корпоративної структури (стор. 66-69).

Як вірно відзначає автор, для комплексного та послідовного забезпечення управлінського процесу необхідна відповідні інструменти впливу. Тому цілком логічним є запропонований в роботі науково-методичний підхід до управління розвитком підприємств ВІКС за показниками дисбалансу, який включає комплекс методів оцінки індикаторів розвитку підприємства (стор. 102-119), індексів якості управління розвитком (стор. 124-132), виявлення економічних ризиків збитків від дисбалансу та оцінки можливостей регулювати рівня дисбалансу в прийнятному діапазоні індикаторів (стор. 141-145).

Науковий інтерес становлять наведений автором методичний підхід до оцінки рівня ризиків втрат від дисбалансів розвитку підприємств корпоративної структури, який включає комплекс методів оцінки із застосування оптимізаційних підходів і процедур, що дозволяє визначити критичні дисбаланси та становить основу для формування стратегії розвитку компанії та її окремих складових (стор. 160-173).

Значний практичний інтерес представляє запропонований автором підхід до економічних ризиків збитків від дисбалансу індикаторів розвитку підприємства методом аналізу ієрархій (стор. 170-185), подальша апробація наведених рекомендацій в діяльності підприємств, що дозволило відібрати для реалізації перспективні заходи, оптимальні з позиції зростання збалансованості діяльності вертикально інтегрованої корпоративної структури.

Теоретичне і практичне значення наукових результатів

Теоретичне значення отриманих в дисертації наукових результатів полягає у формуванні теоретико-методологічного основи та науково-методичних засад з економічного обґрунтування інструментарію діагностики дисбалансів розвитку підприємств вертикально інтегрованих корпоративних структур. Відмінною рисою даних засад можна вважати врахування умов виникнення дисбалансів, вплив прояву яких на фінансові підсумки господарювання має як якісний, так і кількісний характер, урахування пропорційності в темпах розвитку окремих бізнес-процесів на підприємстві.

Отримані нові науково-практичні результати з обґрунтування управлінських рішень щодо діагностики дисбалансів розвитку підприємств вертикально інтегрованих корпоративних структур, представлені в дисертаційній роботі Степанця Д.С., мають значення при формуванні політики соціально-економічного розвитку в державі з метою упередження дисбалансів.

Практичне значення отриманих в дисертації результатів полягає в створенні підґрунтя вибору пріоритетного напрямку підвищення ефективності господарської діяльності в процесі розвитку підприємства, при якому досягається збалансованість та пропорційність зміни в фінансово-економічних показниках діяльності як підприємства, так і окремих бізнес-процесів.

Рекомендації щодо діагностики дисбалансів розвитку підприємств вертикально інтегрованих корпоративних структур, наведені в дисертаційній роботі, мають практичну значущість і можуть бути широко використані при обґрунтуванні господарських рішень щодо формування стратегій суб'єктів господарювання. Науково-практичне значення отриманих в дисертації наукових рекомендацій підтверджується результатами впровадження у практику діяльності ПАТ «ДТЕК Донецькобленерго» (довідка від 30.01.2017 № 09/ис-88-17), ПрАТ «Інститут керамічного машинобудування «Кераммаш» (довідка від 12.12.2016 р. №02/83).

Результати дисертації використовуються в навчальному процесі Донбаської державної машинобудівної академії МОН України при викладанні курсів «Стратегія підприємства», «Проектний аналіз», «Економічна діагностика» (довідка від 17.01.2017 р. № 085-06/01).

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

Основні положення дисертаційної роботи Степанця Д.С. викладено у 14 науковій праці, в яких відображено сутність результатів виконаного дослідження та їх наукову новизну. До складу наукових робіт входять дві колективні монографії, п'ять статей у наукових фахових виданнях, у тому числі три статті – у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз; одна стаття в інших виданнях; шість – публікації в матеріалах конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 5,74 ум.-друк. арк., з яких особисто автору належить 4,24 ум.-друк. арк.

Основні наукові положення дисертаційної роботи доповідалися автором на всеукраїнських і міжнародних наукових конференціях. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використані лише ті положення, які належать особисто автору.

Дискусійні положення та зауваження до тексту дисертаційної роботи

Відзначаючи достатньо високий науковий рівень виконаного дослідження, слід зауважити, що деякі положення дисертаційної роботи Степанця Д.С. мають дискусійний характер.

1. Як вірно відзначає автор у роботі окремі дисбаланси чинять вплив на розвиток підприємств в залежності від збалансованості інтегрованої господарської структури (стор. 26-29). При розробці подальших практичних інструментів діагностики дисабалансів, переважно, увага концентрується на формуванні узагальнюючих показників – індикаторів розвитку, що відображають результативність процесів розвитку. Але слід в більшій мірі деталізувати зв'язок між окремими індикаторами розвитку та відповідними дисбалансами.

2. В авторському визначення дисбалансів розвитку наголошується на «...неприпустимій мірі розбіжності індикаторів розвитку корпоративної структури» (стор. 49). Доцільним було б кількісно визначити цю міру розбіжності та її вплив на рівень узгодженості та збалансованості функціонування підсистем господарської структури.

3. У п. 2.1 представлено аналіз тенденцій розвитку енергетичної галузі України, але недостатньо уваги приділяється питанням збалансованості розвитку галузі в цілому, як одній з причин дисбалансів розвитку окремих підприємств та корпоративних структур.

4. В роботі виконано дослідження відносно виявлення дисбалансів індикаторів розвитку підприємств на основі аналізу функціонування підприємств вертикально інтегрованої структури методом головних компонент (п. 2.3 дисертації). Як видно із змісту пункту автором розглянуто ряд фінансово-економічних показників діяльності підприємств, які входять до складу Групи ДТЕК. Необхідно пояснити принцип вибору конкретних підприємств для аналізу окремих дисбалансів на підприємстві.

5. В дисертаційній роботі представлено рекомендації щодо управління розвитком підприємства за допомогою специфічних функцій якості управління (стор. 127-140). З огляду на те, що основними проблемами, які стримують розвиток промислових підприємств, є брак фінансових ресурсів, застаріла техніко-технологічна база виробництва, незадовільна структура капіталу та незбалансованість активів та пасивів підприємств, слід було б розширити низку функцій, які були б спрямовані саме на подолання цих проблем.

6. В дисертації проведено аналіз можливих втрат від дисбалансів розвитку на основі методу ієрархій Сааті (п. 3.2). Як видно з отриманих даних діапазон розбіжностей між показниками для різних підприємств вельми висока. Слід пояснити, чим ці розбіжності обумовлені і обґрунтувати перелік потенційних заходів щодо зменшення ризику втрат для конкретних підприємств.

7. На стор. 159 схематично наведено схему управління збалансованим розвитком підприємств енергетичної галузі за показниками дисбалансів (рис. 3.5), до якої входить блок перетворень. Науковий інтерес викликає пропозиція щодо введення попереджуючих змін, визначення можливості та глибини їх проведення.

Зауваження до змісту роботи не зменшують загальної теоретико-методологічної, науково-методичної та практичної цінності дисертації Степанця Д.С. на тему «Управління збалансованим розвитком промислових підприємств», яка є завершеним науковим дослідженням, виконаним на високому науковому рівні.

Загальні висновки й оцінка дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Степанця Дмитра Сергійовича на тему «Діагностика дисбалансів розвитку підприємств вертикально інтегрованих корпоративних структур» є завершеним науковим дослідженням, виконаним самостійно

автором на актуальну тему. Завдання, що поставлені в роботі, в цілому виконано, мету дисертаційної роботи досягнуто. Результати дослідження, отримані в дисертаційній роботі, характеризуються науковою новизною, мають теоретичне та практичне значення і можуть бути рекомендовані до використання при розробці основних напрямків реалізації політики регулювання соціально-економічного розвитку суб'єктів господарювання в Україні.

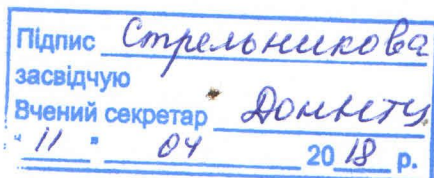
Зміст автореферату, його структура повністю відповідає основним положенням, висновкам та рекомендаціям дисертації. Всі наукові положення, висновки і рекомендації, представлені в авторефераті, детально розкриті в дисертації. У цілому слід зазначити, що стиль написання дисертаційної роботи характеризується логічністю та послідовністю.

За актуальністю, постановкою задач дослідження, теоретико-методологічною обґрунтованістю, науковою та практичною значущістю одержаних результатів дисертація Степанця Д.С. на тему «Діагностика дисбалансів розвитку підприємств вертикально інтегрованих корпоративних структур», яку подано на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами та доповненнями згідно Постанови від 19 серпня 2015 р. № 656), а її автор – Степанець Дмитро Сергійович – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка і управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент,
докторант кафедри обліку, фінансів та
економічної безпеки ДВНЗ «Донецький
національний технічний університет»
МОН України (м. Покровськ)

Р.М. Стрельников

М.С. Костюкова